

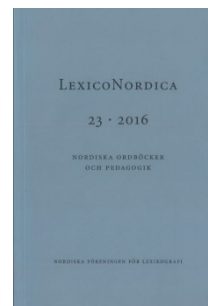
LexicoNordica

Titel: Det svenska konstruktikonet: språkpedagogiska tillämpningar och integrering med andra resurser

Forfatter: Julia Prentice & Benjamin Lyngfelt

Kilde: LexicoNordica 23, 2016, s. 119-137

URL: <https://tidsskrift.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© 2016 LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Det svenska konstruktikonet: språkpedagogiska tillämpningar och integrering med andra resurser

Julia Prentice & Benjamin Lyngfelt

The Swedish Constructicon (SweCcn) is developed as a multi-purpose database, including an aim to cover constructions that are potentially problematic for second language learners of Swedish. In this paper, we address the resource's relevance and applicability to (second) language pedagogy and the development of sample exercises and other support material made available through the SweCcn website. We also discuss the conditions for integrating SweCcn with other linguistic resources, in interlingual as well as Swedish contexts.

1. Introduktion

Mycket tyder på att vår språkliga kunskap är multigranulär, dvs. inte är prydligt uppdelad i väl avgränsade nivåer – såsom lexikon och syntax – utan omfattar allehanda språkliga mönster av varierande abstraktionsgrad. Detsamma torde då gälla även språkinläring (se vidare avsnitt 2).

Man kan följaktligen önska sig att ett motsvarande spektrum återspeglas även i språkliga beskrivningar och andra stödresurser. Här har det skett en utveckling från en traditionell, ganska strikt uppdelning mellan lexikon och grammatik till mer flexibla beskrivningsmodeller som urskiljer generaliseringar på flera olika nivåer och i större utsträckning kombinerar lexikal och grammatisk information. Exempelvis inkluderar ordböcker numera ofta information om hur ord konstrueras grammatiskt, genom att redovisa valensramar m.m., och det börjar utvecklas en ny typ av språkbeskrivning: konstruktikon.

Ett konstruktikon kan enklast beskrivas som en ordbok fast för grammatiska konstruktioner¹ i stället för för ord. Här beskrivs bl.a. strukturer som ’verba sig riktning’ (ex. *armbåga sig fram*), ’mängd i/om tidsenhet_{best}’ (*två ggr om dagen, 90 km i timmen*) och ’X för X’ (*bit för bit*). Liksom sådana mönster kombinerar dels variabla och fasta led, dels lexikala, syntaktiska, semantiska osv. egenskaper, bör även beskrivningarna av dem göra det. I det avseendet har konstruktikon en fördel gentemot lexikon genom att inte behöva utgå från lexikala ingångar, men samtidigt en nackdel i bristen på väl-etablerade och användarvänliga beskrivningsformat. Konstruktionsgrammatiska modeller är i regel för komplexa, medan lexikografiska motsvarigheter har begränsade möjligheter att redovisa grammatiska egenskaper. Alltså försöker man hitta ett optimalt sätt att kombinera perspektiven, och vartefter konstruktikografisk praxis utvecklas kan konstruktikon komma att bli ett alltmer värdefullt komplement till ordböcker och grammatikor. Inte minst har man goda möjligheter att redogöra för partiell produktivitet (Lyngfelt & Sköldberg 2013).

I detta bidrag riktar vi främst in oss på det svenska konstruktikon som byggs upp i Göteborg (se t.ex. Lyngfelt m.fl. 2014) och i synnerhet dess potential som resurs för andraspråksundervisning. Efter en diskussion av vilken relevans ett konstruktionsperspektiv har (eller kan ha) för andra- och främmandespråksutveckling (avsnitt 2) presenteras det svenska konstruktikonet i avsnitt 3. Vi vill här lyfta fram användarmöjligheter med databasens struktur och nuvarande gränssnitt och kommer bl.a. att behandla vilken lexikal information konstruktikonet tillhandahåller. I avsnitt 4 går vi så in på möjliga tillämpningar, både nu-

1 Termen *konstruktion* används här i konstruktionsgrammatisk bemärkelse, enligt definitionen ”conventional, learned form-function pairings at varying levels of complexity and abstraction” (Goldberg 2013:17). Observera också att termen *konstruktikon* uppvisar samma systematiska polysemi som t.ex. *grammatik* och *lexikon*, dvs. används å ena sidan om själva språkssystemet, å andra sidan om en motsvarande deskriptiv/teoretisk redogörelse.

tida och framtida, framför allt med avseende på pedagogiska sammanhang.

2. Konstruktioner i L2-perspektiv

Behovet av ett konstruktionsperspektiv på språkinlärning har framhållits från flera håll (t.ex. Tomasello 2003, Littlemore 2009, Ellis 2013), och på senare tid tillämpas konstruktionsgrammatik i allt större utsträckning inom andraspråksforskning. En grundtanke i konstruktionsgrammatiken är att språksystemet kan förstås som ett nätverk av konstruktioner av varierande komplexitet och generalitet.² Om då språksystemet ses som ett nätverk av konstruktioner följer axiomatiskt att språkinlärning innebär inlärning av just konstruktioner (jfr Ellis 2013:368).

Det finns också psykologiskt stöd för ett sådant antagande. Forskning som visar att konstruktioner är kognitivt relevanta enheter hos förstaspråkstalare (t.ex. Goldberg, Casenhiser & Sethuraman 2004) har i sin tur inspirerat studier som påvisat konstruktioners psykologiska relevans även för andraspråkskompetensen (t.ex. Gries & Wulff 2005, se även Ellis 2013:366f.).

Som Ellis (2013) påpekar vidare, har andraspråksforskningen sedan 1970-talet ägnat uppmärksamhet åt fraseologiska enheter av olika slag och deras betydelse för andraspråksinlärare, bl.a. som en viktig resurs för att uppnå ett idiomatiskt språkbruk i sitt L2 (Pawley & Syder 1983). Idiomatiska uttryck – i form av semigenerella, mer eller mindre lexikalt specifika språkliga mönster – har visats vara utmärkande för L1-språkbruk och jämförelsevis under använda av även avancerade L2-användare (Ekberg 2013, Wray 2008). Sådana konstruktioner är, även om de är lexikalt delvis

2 Detta inkluderar ord – eller *lexikala konstruktioner* – vilka utgör konventionaliserade förbindelser mellan uttryck och innehåll precis som andra språkliga mönster.

fyllda och fixerade, ofta åtminstone semiproduktiva och delvis variabla (Goldberg 1995, Lyngfelt & Sköldberg 2013). Detta innebär att en beskrivning som presenterar sådana konstruktioner enbart som enstaka fasta fraser, istället för instanser av ett (semi)produktivt mönster, blir missvisande. Detta kan vara problematiskt för en andraspråksinlärare, både ur inlärnings- och användningssynpunkt, då ett stort förråd av färdiglagrade mönster och så kallade halvfabrikat antas underlätta språkprocessningen vid både produktion och perception (jfr Croft 2003, Wray 2008, Bybee 2010).

Samtidigt verkar lexikala mönster vara till hjälp för inläringen av mer produktiva strukturer. Exempelvis tyder en experimentell studie av Casenhiser & Goldberg (2005) på att inläringen av en konstruktion gynnas av en input där en viss lexikal instans är tydligt mer frekvent än de övriga, jämfört med en input där olika instanser av konstruktionen är mer jämnt fördelade. De menar därför, liksom senare Bybee (2010), att upprepning av samma instans av en konstruktion kan hjälpa till att etablera relationen mellan form och funktion i en inläringssituation. "Thus having an instance of a construction that is fixed over a few repetitions may aid in learning the parts of the construction and how they produce the overall meaning" (Bybee 2010:89–90). Bybee framhåller härvid den roll som "the most frequent member of a category" spelar både vid inläring och etablering av konstruktioner i språkbruket. Vidare betonar hon att konventionaliserade språkliga mönster speglar konventionaliserade situationer som man ofta refererar till. "Thus both the form and the meaning are easily accessible and set up good models for novel analogic formations..." (Bybee 2010:90).

Detta kan ses som uttryck för språkets multigranulära karaktär, med generaliseringar på olika nivåer, där mer specifika mönster utgör instanser av mer generella. Med andra ord står L2-inlärare inför uppgiften att tillägna sig ett redundant system, och ur ett undervisningsperspektiv kan de alltså antas behöva kunskap

om både de mest typiska instanserna av en viss konstruktion och själva mönstret med dess variabilitet och produktivitet.

2.1. Projektets andraspråksfokus

Sett från ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv på L2-utveckling blir alltså relevansen hos ett konstruktikon något av en självklarhet. En databas med svenska konstruktionsbeskrivningar bör kunna utgöra en resurs för såväl andraspråksforskning som utvecklingen av undervisningsmaterial (t.ex. Loenheim m.fl. 2016). I det svenska konstruktikonprojektet har det från början varit ett uttalat delsyfte att tillhandahålla beskrivningar av sådana konstruktioner som av olika anledningar kan antas vålla problem för inlärare av svenska. För att identifiera sådana konstruktioner har vi använt flera olika källor, bl.a. texter skrivna av andraspråksstudenter.³

Ett sätt att undersöka en konstruktions andraspråksrelevans kan vara att med hjälp av psykolingvistiska metoder studera eventuella skillnader i första- och andraspråkstales förmåga att processa konstruktionen ifråga (eller snarare olika instansieringar av den). Vidare är det intressant huruvida dessa skillnader kan relateras till statistiska mönster för konstruktionens bruk, som frekvens och lexiko-grammatisk attraktion, dvs. sannolikheten för att vissa lexikala enheter förekommer i en viss konstruktion (jfr Ellis et al. 2014, Schmid & Küchenhoff 2013). En experimentell studie som behandlar några konstruktioner i det svenska konstruktikonet utifrån dessa frågeställningar är under arbete.

Ovanstående resonemang utifrån ett konstruktionellt perspektiv på andraspråksinlärning, kan naturligtvis också sägas ha en del språkpedagogiska implikationer. Dessa samt det svenska

3 Detta material utgörs av uppsatser skrivna inom ramen för antagningsprovet till kursen *Behörighetsgivande kurs i svenska för utländska studenter* höstterminen 2012. Vi tackar Ingegerd Enström på Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, för tillgång till detta material.

konstruktikonets potential som resurs i L2-pedagogisk kontext behandlas närmare i avsnitt 4.1.

3. Svenskt konstruktikon (SweCcn)

Svenskt konstruktikon, med akronymen SweCcn (Swedish Constructicon), utvecklas vid Göteborgs universitet och är fritt tillgängligt via Språkbanken (2016). Databasen är avsedd som en resurs för såväl språkteknologiska som pedagogiska ändamål och alltså utformad för bred tillämpning snarare än särskilt anpassad till ett visst användningsområde. I skrivande stund omfattar den ca 400 konstruktionsbeskrivningar, i mer eller mindre färdigt skick.

De konstruktioner som beskrivs är av olika slag och omfattar allt från abstrakta syntaktiska mönster till specifika idiom. Rent lexikala konstruktioner ingår dock inte, utan vi har avgränsat urvalet till konstruktioner med minst ett variabelt led. Av olika skäl är en stor andel partiellt schematiska, dvs. har både fasta och variabla led (se vidare avsnitt 3.2). Som nämndes i föregående avsnitt eftersträvar vi särskilt att täcka konstruktioner som är relevanta ur ett inlärningsperspektiv.

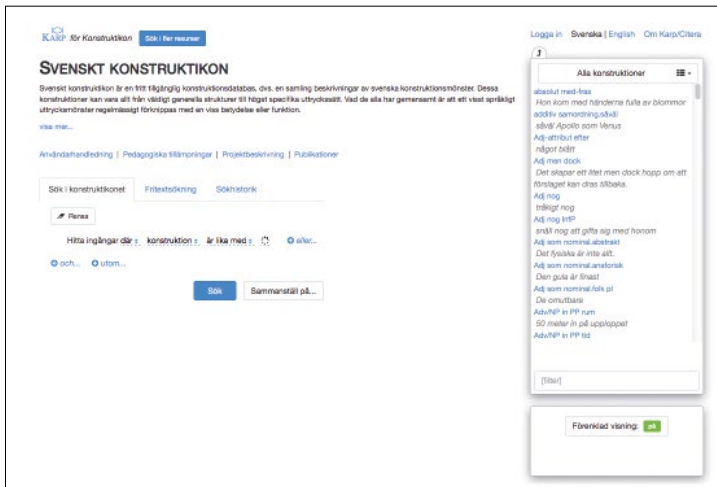
En utförlig redogörelse för databasens uppbyggnad, metodologiska hänsyn m.m. ges i Lyngfelt m.fl. (kommande). I detta avsnitt följer en mer översiktlig presentation, med fokus på användarmöjligheter enligt nuvarande gränssnitt. Vi kommer också att ägna viss uppmärksamhet åt vilken lexikal information som redovisas i konstruktikonet.

3.1. Sökvägar i SweCcn

SweCcn är integrerad i Språkbankens lexikala infrastruktur Karp (Borin m.fl. 2012), men har också ett eget gränssnitt (se figur 1) där man kan söka fram antingen enskilda konstruktionsbeskrivningar

eller grupper av konstruktioner, i förenklat eller fullständigt beskrivningsformat.

Det finns två huvudsakliga sökvägar: antingen väljer man en konstruktion direkt ur listan till höger på skärmen (figur 1) eller också skriver man in ett sökuttryck. I listan visas dels konstruktionernas namn, dels ett typiskt exempel, och man väljer konstruktion genom att klicka på namnet. I utgångsläget innehåller listan alla konstruktioner i SweCcn, men man kan också anpassa den till att visa enbart konstruktioner av en viss kategori eller typ, t.ex. alla verbfras- eller jämförelsekonstruktioner (se vidare nedan). Men även om själva listan visar grupper av konstruktioner kan man via denna sökväg bara klicka fram en konstruktionsbeskrivning i taget.

Figur 1: Gränssnitt med olika sökvägar.

En mindre direkt men mer kraftfull sökväg är att skriva in ett sökuttryck (vänstra delen av skärmen, se figur 1). Här kan man dels söka fram grupper av konstruktionsbeskrivningar, dels identifiera dem med andra medel än konstruktionens namn, kategori

eller typ. Exempelvis kan man söka fram alla konstruktioner med pronomen eller alla där ordet ingår i definitionen, och det går utmärkt att kombinera flera egenskaper i samma sökning. Det går också att göra en ren fritextsökning och då få fram alla konstruktionsposter som innehåller ett visst uttryck, oavsett om det är ett fast led i strukturen eller bara råkar ingå i ett av exemplen. Möjligheten till olika ingångar är närmast en förutsättning för konstruktikonets användbarhet, särskilt som det ofta inte är uppenbart hur en konstruktion ska benämnas (Lyngfelt m.fl. kommande).

Som nämndes ovan kan konstruktionsbeskrivningarna visas i antingen förenklat eller utbyggt format. Detta väljer man i rutan längst ned till höger (figur 1). En förenklad beskrivning består enbart av definition, strukturskiss och några exempel. Strukturskissen beskriver konstruktionens formella struktur, och exemplen är annoterade så att både konstruktionen som helhet och specifika konstruktionselement (de led som ingår i konstruktionen) är uppmärskade. I en utbyggt beskrivning tillkommer fler informationskategorier, såsom konstruktionens kategori och typ, en särdragsanalys av samtliga konstruktionselement, relationer till andra konstruktioner, kommentarer till beskrivningen, s.k. nyckelord och vanliga ord.

Nyckelord och vanliga ord behandlas i nästa avsnitt, och samtliga informationskategorier beskrivs i Lyngfelt m.fl. (kommande). I övrigt bör det här sägas några ord om *kategori* och framför allt *typ*, vilka är viktiga sorteringsinstrument ur både produktions- och användarperspektiv. Varje konstruktion hör till en viss kategori, baserat på frastyp för konstruktionen som helhet (NP, VP, S osv.), eller ordklass för ettordskonstruktioner (t.ex. sammansättningar). Därutöver har konstruktionerna också tilldelats en eller flera typer, vilka kan bygga på vilken som helst relevant egenskap som förenar en grupp konstruktioner, exempelvis:

- funktion/betydelse: jämförelse, kontrast, resultativ
- struktur: sammansättning, samordning, passiv
- ingående led: reflexiv, verbpartikel, implicita led
- kontext: interaktion, genreberoende

En särskild typ benämns *inlärningsfokus* och omfattar konstruktioner som har bedömts särskilt relevanta ur inlärarsynpunkt. Detta handlar till stor del om konstruktioner som används felaktigt i inläratexter (se avsnitt 2.1).

Kategori och typ är SweCcn:s grundläggande verktyg för att urskilja en viss grupp konstruktioner. För användaren är de de mest lättillgängliga sätten att avgränsa såväl konstruktionslista som sökuttryck (se ovan). Genom att samma konstruktion kan tillhöra flera typer möjliggörs korsklassificering utifrån flera olika parametrar.

3.2. Lexikon i konstruktikon

Som nämndes ovan tenderar moderna ordböcker att innehålla allt mer information om grammatiska konstruktioner, även om beroendet av lexikala uppslagsord medför vissa begränsningar (Lyngfelt & Sköldberg 2013, Sköldberg m.fl. 2013, se vidare avsnitt 4.2). I detta avsnitt lyfter vi den omvända frågan: vilken lexikal information som presenteras i ett konstruktikon.

I många konstruktioner ingår ett eller flera lexikalt specifika led. Konstruktionen 'X för X' innehåller t.ex. prepositionen *för*, medan 'mängd *i/om* tidsenhet_{best}' innehåller antingen *i* eller *om*. Sådana lexikala konstruktionselement i SweCcn kallas *nyckelord*. Dels ingår dessa i respektive konstruktions strukturskiss (samt i analysen av konstruktionselementen), dels utgör nyckelord ett eget informationsfält i konstruktionsposterna.

Även variabla konstruktionselement kan vara mer eller mindre lexikalt präglade, genom att vissa ord förekommer oftare än andra.

I 'X för X' är det t.ex. vanligt att X realiseras som *bit* eller *steg*. Sådana vanligt förekommande uttryck i en konstruktion kan redovisas under *vanliga ord*. Denna funktion är dock inte fullt utnyttjad, dels därför att den är ett relativt sent tillskott till beskrivningsformatet, dels därför att vi inte utför systematiska frekvensundersökningar utan enbart redovisar uttryck som vi under analysarbetet har lagt märke till som påfallande vanliga.⁴

Både nyckelord och vanliga ord är sökbara i konstruktikonet. Man kan alltså för ett givet ord ta reda på i vilka konstruktioner (i SweCcn) det förekommer som nyckelord och/eller vanligt ord, med reservation för att vanliga ord som sagt än så länge redovisas i begränsad utsträckning. Dessutom är SweCcn integrerat med ett stort antal lexikala resurser genom Språkbankens lexikala infrastruktur Karp (se Borin m.fl. 2012, Lyngfelt m.fl. kommande). Vid en bred sökning i Karp visas relevanta poster i samtliga resurser där ordet behandlas, såväl historiska som moderna lexikon samt SweCcn. Man kommer då samtidigt åt ett flertal lexikala beskrivningar tillsammans med de konstruktionsanalyser där ordet förekommer.

Navet i denna integrering är associationslexikonet SALDO (Borin m.fl. 2012). Alla lexikala enheter kopplas till ett ID i SALDO och via detta länkas samtliga resurser inom infrastrukturen samman. Detta gäller inte enbart lexikala resurser och SweCcn, utan samma lexikala uppmärkning tillämpas även på Språkbankens korpusar och förbättrar därmed funktionaliteten också där.

SweCcn är dessutom ytterligare integrerat med Svenskt frasnät (Borin m.fl. 2010), liksom med FrameNet för flera andra språk, genom att konstruktioner i SweCcn kopplas till ramar (*frames*) i FrameNet i tillämpliga fall, dvs. där ram och konstruktion har

4 För att en regelrätt s.k. kollostruktionell analys (se t.ex. Stefanowitsch 2013, Schmid & Küchenhoff 2013) skulle vara praktiskt genomförbar fordras tillförlitliga verktyg för automatisk identifiering av konstruktioner. Manuella analyser är för tidskrävande för att kunna tillämpas i tillräckligt stor skala och på ett såpass stort antal konstruktioner.

motsvarande betydelse (Lyngfelt m.fl. kommande). Kopplingen till FrameNet är intressant inte minst för möjligheten att integrera SweCcn med konstruktikon för andra språk, då konstruktikon och FrameNet ofta utvecklas tillsammans (se t.ex. Fillmore, Lee-Goldman & Rhomieux 2012). Följaktligen deltar vi i ett internationellt samarbete om tvärspråklig integrering av konstruktikon och FrameNet för flera språk (bl.a. Bäckström, Lyngfelt & Sköldberg 2014).

Möjligheter för vidare integrering mellan å ena sidan konstruktikon och lexikon och å andra sidan konstruktikon för olika språk kommenteras vidare i avsnitt 4.2.

4. Tillämpningar och integrering

Eftersom SweCcn är utformad för bred tillämplighet är konstruktikonet inte specifikt anpassat för någon viss tillämpning. Möjligheten att välja mellan förenklat och utbyggt format ger dock en viss flexibilitet för olika användarbehov, och vi tror att de flesta icke specialiserade användare främst är betjänta av det förenklade formatet, begränsat till definition, strukturskiss och exempel. Samtidigt förutsätter särskilt strukturskissen relativt avancerad metaspråklig kunskap, varför exempelmeningarna utgör en mycket viktig del av beskrivningen.

Från ett lexikaliskt perspektiv kan dock även det utbyggda formatet vara relevant, i synnerhet informationen om nyckelord och vanliga ord. Notera dock att informationen om vanliga ord utgår från ett konstruktionsperspektiv, inte ett lexikalt perspektiv. Det handlar om vilka ord som är vanligt förekommande i konstruktionen, inte om vad som är de vanligaste användningarna av respektive ord. Nyckelord och vanliga ord, liksom information om semantisk ram, är också centrala element för integrering av konstruktikonet med lexikala resurser (se vidare avsnitt 4.2).

Vad gäller tillämpning i undervisningssammanhang är förstås avsikten att beskrivningarna ska utgöra en resurs för utveckling av övningar och läromedel och kunna fungera som referensmaterial för språklärare. Emellertid är som sagt beskrivningsformatet inte specifikt utformat för språkpedagogik. Som komplement utvecklar vi därför stödmaterial för lärare. Detta material, som finns tillgängligt via konstruktikonets webbsida, behandlas närmare i nästa avsnitt.

4.1. Stöd för pedagogisk tillämpning

För att göra konstruktikonet mer användbart för språkpedagogiska syften har vi alltså börjat utveckla förslag och inspiration till pedagogiska tillämpningar. Detta material finns tillgängligt digitalt via konstruktikonets webbsida och inkluderar i skrivande stund en användarhandledning för språklärare, informationsfilmer om att söka i databasen, en kort presentation av konstruktionsgrammatik och förslag på konstruktionsbaserade övningar (Prentice m.fl. 2016). Utvecklingen av övningar är ett pågående arbete och i samarbete med lärare håller vi på att testa olika konstruktionsbaserade moment i L2-undervisning.

Konstruktionsbaserade undervisningsmoment kan naturligtvis utformas på olika sätt och utifrån olika teoretiska perspektiv. Här har vi bl.a. inriktat oss på mönsterigenkänning, som framhållits som en central kognitiv mekanism inom förstaspråksinlärning (se Tomasello 2003) och som förefaller relevant även för andraspråksundervisning. En sådan strategi kan särskilt tänkas gynna vuxna L2-inlärare, som ofta verkar analysera input i större utsträckning och segmenterar i mindre enheter än L1-inlärare, vilket ger en större processbörda vid språkanvändning – både produktivt och receptivt (jfr Wray 2008:20).

Beskrivningarna och korpusexemplen i konstruktikonet kan exempelvis ligga till grund för övningar där inlärarna först ska

upptäcka mönster – exempelvis i en lista med exempelmeningar eller en konstruerad text – och sedan diskutera och analysera den identifierade konstruktionen utifrån frågor om dess struktur, variabilitet, betydelse och användning i kontext (jfr Wee 2007:29). Dessa typer av övningar skulle alltså kunna hjälpa inläraren att etablera konstruktioner, dvs. produktiva mönster, i sitt ordförråd, i stället för att enbart lära in enstaka instanser av en konstruktion som lexikala enheter (Holme 2010:362, se även Loenheim m.fl. 2016). Man kan också, i enlighet med bl.a. Bybee (2010), kombinera perspektiven genom att initialt utgå från de lexikalt vanligaste instanserna av en konstruktion (se avsnitt 2 ovan).

Vår ambition är alltså att med hjälp av konkreta övningsförslag och annat stödmaterial, som baseras på konstruktionsgrammatisk forskning om språkinlärning och utvecklas bl.a. genom utprovning i L2-klassrum, göra det lättare att utnyttja konstruktikonet för språkpedagogiska ändamål.

4.2. Integrering med andra resurser

Som nämndes i avsnitt 3.2 ovan är konstruktikonet integrerat med ett flertal lexikala resurser inom Språkbanken genom infrastrukturen Karp och arbete pågår med att länka samman SweCcn med konstruktikon för andra språk.

För att börja med den inomsvenska integreringen är denna begränsad såtillvida att det handlar om länkning mellan distinkta resurser. Dessa begränsningar yttrar sig å ena sidan i att det kvarstår språkliga fenomen för vilka det inte är givet vilken sorts resurs de hör hemma i och som därför riskerar att hamna mellan stolarna (se t.ex. Hannesdóttir & Ralph 2010). Å andra sidan är respektive resurs utvecklad av olika forskarlag, med delvis olika syften, vilket – trots det gemensamma gränssnittet – innebär bristande överensstämmelse mellan dem. Även om beskrivningarna stämmer överens i sak kan skillnader i format och redaktionella principer

göra det svårt för en användare att få en samlad överblick. En mer långtgående integrering förutsätter att resurserna utvecklas i samverkan, utifrån gemensamma riktlinjer, och för att komma nära full överensstämmelse krävs förmodligen att konstruktikon och lexikon utvecklas som en gemensam resurs.

Den sannolikt mest realistiska vägen, utifrån dagsläget, är att utgå från ett elektroniskt lexikon och berika detta med ett konstruktikon. Ett elektroniskt format är en förutsättning för att man ska komma ifrån ordbokens begränsning till lexikala ingångar. Möjligheten till andra sökvägar öppnar för att integrera andra typer av information eller ordna befintlig information på andra sätt. Mycket konstruktionsinformation, som i ordböcker presenteras som lexikalt specifik i form av valensmönster och exempelmeningar, kan sammanställas i mer generella beskrivningar av respektive konstruktion, vilket ger bättre möjligheter att redogöra för konstruktionens produktivitet och begränsningar. Lexikal beskrivning och konstruktionsbeskrivning kan presenteras dels tillsammans, dels var för sig, med möjlighet att gå från det ena till det andra. Användaren behöver inte ens veta i förväg om det är ett lexikalt eller mer grammatiskt mönster hen är ute efter.

Att en ordbok och inte ett konstruktikon är en mer praktisk utgångspunkt beror helt enkelt på att det då finns mer att utgå från. Konstruktikografin är ännu i sin linda, och trots att SweCcn oss veterligt är världens just nu mest omfattande konstruktikon innehåller det än så länge inte mer än ca 400 konstruktionsbeskrivningar. Att ta avstamp i en ordboksdatas, i synnerhet en med mycket valensinformation och annan konstruktionsinformation, torde därmed ha stora fördelar gentemot att behöva bygga upp merparten av basresurserna från grunden.

En väsentlig komplikation i sammanhanget är emellertid den juridisk-ekonomiska aspekten. Befintliga konstruktikonresurser är fritt tillgängliga och har finansierare för vilka detta är ett krav, medan ordböcker ofta är kommersiella produkter. Därtill kommer

att det ekonomiska underlaget för ordboksproduktion just nu förändras drastiskt i och med övergången från pappers- till elektroniska ordböcker. Det är utifrån de nya förutsättningar som växer fram som man får utveckla möjligheter till integrering av lexikon och konstruktikon.

Går vi så över till sammanlänkning av konstruktikon för olika språk liknar detta flerspråkig lexikografi, men med den avgörande skillnaden att även grammatisk struktur behöver redovisas och jämföras. Det kan handla om smärre kontraster i t.ex. kongruensmönster eller eventuell förekomst av reflexiver och partiklar men också om stora skillnader som att det man i ett språk uttrycker syntaktiskt markeras morfologiskt i ett annat. Det är också påfallande hur grundläggande grammatiska skillnader, som alltså avser generella konstruktioner, får genomslag i ett stort antal mer eller mindre specifika konstruktioner. Därtill kommer förstås semantiska och pragmatiska skillnader, eventuella luckor osv., ungefär som i lexikografiska sammanhang.⁵ (Jfr Bäckström, Lyngfelt & Sköldberg 2014.)

Då flertalet befintliga konstruktikon utvecklas i samverkan med FrameNet för samma språk tillämpas i viss mån länkning via semantiska ramar. I flerspråkig FrameNet-lexikografi går detta till så att samma semantiska ramar antas gälla flera olika språk och mellanspråkliga skillnader rör främst de lexikala enheter som instansierar ramarna (Boas 2009).⁶ På motsvarande sätt kan konstruktioner vars betydelse motsvarar semantiska ramar länkas via dessa. Detta är dock ingen heltäckande lösning; dels fångar ramarna bara en delmängd av konstruktionernas egenskaper, dels är det många konstruktioner vars betydelse/funktion inte motsvaras av

5 Ytterligare en jämförelseaspekt, som är mycket intressant för framtida utveckling, är lexikal distribution, alltså i det här fallet vilka ord som är mer eller mindre starkt associerade med resp. konstruktion i olika språk.

6 Detta förfarande verkar i stora drag fungera förhållandevis bra, men är förstås inte utan komplikationer (se t.ex. Friberg Heppin & Toporowska Gronostaj 2014).

semantiska ramar. I stället eller därutöver fordras alltså ett gemensamt format för representation av grammatisk struktur, vilket även det blir mer problematiskt ju större skillnaderna mellan språken är. Inte desto mindre är resultaten hittills lovande, om än avseende relativt näraliggande språk som svenska, engelska och brasiliansk portugisiska. Det finns därför gott hopp om att åtminstone dessa tre konstruktikon kan länkas samman inom en relativt snar framtid, med tillämpningsmöjligheter inom t.ex. översättning och språkundervisning.⁷

Litteratur

- Boas, Hans C. (red.) (2009): *Multilingual FrameNets in Computational Lexicography*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Borin, Lars, Dana Dannélls, Markus Forsberg, Maria Toporowska Gronostaj & Dimitrios Kokkinakis (2010): The past meets the present in Swedish FrameNet++. I: *14th EURALEX International Congress*. Leeuwarden, 269–281.
- Borin, Lars, Markus Forsberg, Leif-Jöran Olsson & Jonatan Uppström (2012): The open lexical infrastructure of Språkbanken. I: *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul: ELRA, 3598–3602.
- Bybee, Joan (2010): *Language, Usage and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bäckström, Linnéa, Benjamin Lyngfelt & Emma Sköldberg (2014): Towards Interlingual Constructicography. On correspondence between constructicon resources for English and Swedish. I: *Constructions and Frames* 6, 9–32.
- Casenhiser, Devin & Adele E. Goldberg (2005): Fast mapping of phrasal form and meaning. I: *Developmental Science* 8, 500–508.

7 Även det nystartade ryska konstruktikonet, vilket utformas specifikt som en resurs för inläring av ryska som främmande språk, ingår redan från början i detta samarbete och ryska konstruktionsposter länkas, vartefter de skapas, till i första hand det svenska konstruktikonet.

- Croft, William (2003): Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. I: H. Cuyckens, Th. Berg, R. Dirven & K.-U. Panther (eds.): *Motivation in Language: Studies in honour of Günter Radden*. Amsterdam: John Benjamins, 49–68.
- Ekberg, Lena (2013): Grammatik och lexikon i svenska som andraspråk på nästan infödd nivå. I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 259–279.
- Ellis, Nick C. (2013): Constructions Grammar and Second Language Acquisition. I: Th. Hoffmann & G. Trousdale (eds.): *The Oxford handbook of construction grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, 348–378.
- Ellis, Nick C., Matthew B. O'Donnell & Ute Römer (2014): Second Language Verb-Argument Constructions are Sensitive to Form, Function, Frequency, Contingency, and Prototypicality. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 4(4), 405–431.
- Fillmore, Charles J., Russell Lee-Goldman & Russell Rhomieux (2012): The FrameNet Constructicon. I: H. C. Boas & I. A. Sag (eds.): *Sign-Based Construction Grammar*. Stanford: CSLI, 309–372.
- Friberg Heppin, Karin & Maria Toporowska Gronostaj (2014): Exploiting FrameNet for Swedish: Mismatch? I: *Constructions and Frames* 6, 52–72.
- Goldberg, Adele E. (2013): Constructionist approaches. I: Th. Hoffmann & G. Trousdale (eds.): *The Oxford handbook of construction grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, 15–31.
- Goldberg, Adele E., Devin Casenhiser & Nitya Sethuraman (2004): Learning argument structure generalizations. I: *Cognitive Linguistics* 14, 289–316.
- Gries, Stefan Th. & Stefanie Wulff (2005): Do foreign language learners also have constructions? Evidence from priming, sorting and corpora. I: *Annual Review of Cognitive Linguistics* 3, 182–200.

- Hannesdóttir, Anna Helga & Bo Ralph (2010): Explicit och implicit information i tvåspråkig lexikografi. I: *Nordiska studier i lexikografi* 10. Tammerfors, 150–163.
- Holme, Randal (2009): *Cognitive Linguistics and Language Teaching*. New York: Palgrave Macmillan.
- Holme, Randal (2010): A construction grammar for the classroom. I: *IRAL* 48, 355–377.
- Littlemore, Jeannette (2009): *Applying Cognitive Linguistics to Second Language Learning*. New York: Palgrave MacMillan.
- Loenheim, Lisa, Benjamin Lyngfelt, Joel Olofsson, Julia Prentice & Sofia Tingsell (2016): Constructicography meets (second) language education: On constructions in teaching aids and the usefulness of a Swedish constructicon. I: S. de Knop & G. Gilquin (eds.): *Applied Construction Grammar*. Berlin: De Gruyter Mouton, 327–355.
- Lyngfelt, Benjamin, Lars Borin, Linnéa Bäckström, Markus Forsberg, Leif-Jöran Olsson, Julia Prentice, Rudolf Rydstedt, Emma Sköldberg, Sofia Tingsell & Jonatan Uppström (2014): Ett svenskt konstruktikon. Grammatik möter lexikon. I: *Svenskans beskrivning* 33. Helsingfors, 268–279.
- Lyngfelt, Benjamin, Linnéa Bäckström, Lars Borin, Anna Ehrlemark & Rudolf Rydstedt (kommande): Constructicography at work: Theory meets practice in the Swedish Constructicon I: B. Lyngfelt, T. T. Torrent, L. Borin & K. H. Ohara (eds.): *Constructicography: constructicon development across languages*. Amsterdam: John Benjamins.
- Lyngfelt, Benjamin & Emma Sköldberg (2013): Lexikon och konstruktikon – ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv på lexikografi. I: *LexicoNordica* 20, 75–91.
- Prentice, Julia, Lisa Loenheim, Benjamin Lyngfelt, Joel Olofsson & Sofia Tingsell (2016): Bortom ordklasser och satsdelar: konstruktionsgrammatik i klassrummet. I: *Svenskans beskrivning* 34. Lund, 385–397.

- Schmid, Hans-Jörg & Helmut Küchenhoff (2013): Collostructional analysis and other ways of measuring lexicogrammatical attraction: Theoretical premises, practical problems and cognitive underpinnings. I: *Cognitive Linguistics* 25, 531–577.
- Sköldbberg, Emma, Linnéa Bäckström, Lars Borin, Markus Forsberg, Benjamin Lyngfelt, Leif-Jöran Olsson, Julia Prentice, Rudolf Rydstedt, Sofia Tingsell & Jonatan Uppström (2013): Between Grammars and Dictionaries: a Swedish Construction. I: *Proceedings of eLex 2013*. Tallinn, 310–327.
- Språkbanken (2016). <<http://spraakbanken.gu.se>> (mars 2016).
- Stefanowitsch, Anatol (2013): Collostructional Analysis. I: Th. Hoffmann & G. Trousdale (eds.): *The Oxford handbook of construction grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, 290–306.
- Svenskt konstruktikon*.
<<http://spraakbanken.gu.se/konstruktikon>> (mars 2016).
- Tomasello, Michael (2003): *Constructing a Language. A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Wray, Alison (2008): *Formulaic Language: Pushing the Boundaries*. Oxford: Oxford University Press.

Julia Prentice
 universitetslektor
 Institutionen för svenska språket
 Box 200, Göteborgs universitet
 SE-40530 Göteborg
julia.prentice@svenska.gu.se

Benjamin Lyngfelt
 professor
 Institutionen för svenska språket
 Box 200, Göteborgs universitet
 SE-40530 Göteborg
benjamin.lyngfelt@svenska.gu.se